

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
КАФЕДРА ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

ЗБІРНИК ТЕЗ

**I Науково-практична інтернет-конференція
з міжнародною участю**

20-21 жовтня 2022 року

Ужгород-2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
КАФЕДРА ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

ЗБІРНИК ТЕЗ

**I Науково-практична інтернет-конференція
з міжнародною участю**

20-21 жовтня 2022 року

Ужгород-2022

Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців спеціальної освіти: збірник тез доповідей I Науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю, 20-21 жовтня 2022 р., Ужгород / Упорядник: д.пед.н. С.В. Стеблюк. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. – 196 с.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол № 10 від 21 листопада 2022 р.)*

Рецензенти:

Філак Я.Ф. – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри фізичної реабілітації ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Попович О.М. – кандидат педагогічних наук, доцент, декан педагогічного факультету Мукачівського державного університету.

У збірнику вміщено тези доповідей I Науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю. Учасники конференції розкривають проблеми сучасного стану і перспектив розвитку спеціальної освіти в Україні, мультидисциплінарного підходу до навчання, виховання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами, описують застосування педагогічних технологій інклюзивного навчання в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа», особливості ступеневої системи підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти, досвід упровадження інклюзивної освіти за кордоном.

Видання призначено для науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти, педагогічних працівників та усіх зацікавлених.

Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за наведені факти, положення, інші відомості.

Редакційна колегія: Володимир Смоланка, доктор медичних наук, професор, ректор ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – голова організаційного комітету; Іван Миронюк, доктор медичних наук, професор, проректор з наукової роботи ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – заступник голови оргкомітету; Едуард Сивохоп, кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. декана факультету здоров'я та фізичного виховання; Ярослав Філак, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри фізичної реабілітації; Фелікс Філак, кандидат медичних наук, доцент кафедри фізичної реабілітації; Валерій Філак, кандидат медичних наук, доцент кафедри основ медицини, голова науково-методичної комісії факультету здоров'я та фізичного виховання; Валерій Товт, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання.

ЗМІСТ

БАРНА Христина, КАШУБА Людмила, КЛЯП Маріанна Щодо питання підготовки дефектологів в умовах сьогодення	7
БІЛНЕЦЬ Арнела, СТЕБЛЮК Світлана Ігрові технології у практиці роботи зарубіжних корекційних педагогів	12
БОНДАРЕНКО Юлія Корекційна спрямованість музичної діяльності дошкільників зі зниженим зором	15
БОНДАРЧУК Наталія, ЩЕРБА Марія Фізичні вправи та рухливі ігри в системі корекційно-розвиваючого фізичного виховання учнів молодшого шкільного віку з порушенням слуху	20
БУДОГАЗІ Катерина, ЯЦИНА Олена Сутність поняття «сім'я дитини з особливими освітніми потребами»	25
БУРДЮХ Тетяна Роль асистента вчителя у навчанні, розвитку, вихованні дитини з інтелектуальними порушеннями	29
БУТА Діана, ХОМА Тетяна Теоретичні аспекти формування культури мовлення майбутнього асистента вчителя	33
ВАСИЛИНЕЦЬ Тамара, КЛЯП Маріанна Професійні та особистісні якості корекційного педагога у роботі з дітьми з розладами спектру аутизму	37
ВОРОТИНЦЕВА Олена Підготовка фахівців спеціальної освіти як основного контингенту інклюзивно-ресурсних центрів	42
ГАЯШ Оксана, ТУРЯНИЦЯ Сніжана Особливості навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах Нової української початкової школи	45
ГАЯШ Оксана Мультидисциплінарний підхід до корекційної роботи з дітьми дошкільного віку, які мають затримку психічного розвитку	49

ГЛЕБОВА Андріана, СТЕБЛЮК Світлана Теоретичні основи навчання учнів з інтелектуальними порушеннями за особистісно орієнтованою технологією навчання	54
ГОЛІНКА Євгенія, УТЬОСОВА Олена Психолого-педагогічна адаптація дітей з різними ступенями порушень в інтелектуальному розвитку	59
ГУДАК-ТОВТ Сабіна Психолого-педагогічний супровід дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями в інклюзивному середовищі	64
КАС'ЯНЕНКО Оксана Методи реалізації дистанційного навчання для дітей з особливими потребами	68
КОЗЯР Михайло, ОСТРОВСЬКА Надія Шляхи оцінювання готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти	72
КОРХ Олександра, СТЕБЛЮК Світлана Досвід Швеції у сфері розвитку інклюзивної освіти	75
ЛОПАТИНСЬКА Наталія, МАТЕЙ Кристина Дидактичні активності Марії Аврамівни Савченко у розвитку сурдопедагогічної теорії та практики	81
МИГОВИЧ Каріна Особливості освітнього процесу з використанням засобів народознавства у роботі з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку	86
МИРОНЮК Іван, СТЕБЛЮК Світлана Інтегрований підхід у підготовці майбутніх фахівців спеціальної освіти до роботи у команді супроводу дітей з особливими освітніми потребами	89
МИШКОРИЗ Анна Застосування арт-технологій у логопедичній практиці	93
МОРДОВАНЕЦЬ Світлана, ГАЯШ Оксана Реалізація індивідуального підходу до дитини з інтелектуальними порушеннями в умовах інклюзивного навчання	98
НИЧЕПОРЕНКО Юлія, КЛЯП Маріанна Формування готовності майбутніх фахівців спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивно-ресурсних центрах	102

ПАНЬКІВ Емма, ЧЕКАН Оксана	
Дислалія як вид мовного порушення	106
ПІДМАЛІВСЬКА Мар'яна, СИВОХОП Едуард	
Організація безпечного середовища для осіб з особливими освітніми потребами в умовах закладу вищої освіти	111
РОЗЛУЦЬКА Галина, ГРИЦЮК Ольга	
Клініко-психологічна характеристика дітей з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня	114
САБАДОШ Мар'яна, БРУСЬО Михайло	
Використання нейрокорекції при реабілітації дітей дошкільного віку з РАС з порушеннями I-го функціонального блоку мозку	117
СВИДА Оксана, СТЕБЛЮК Світлана	
Особливості формування комунікативної компетентності в учнів з інтелектуальними порушеннями	121
СІКОРА Даніела, ЧЕКАН Оксана	
Ступенева система підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти	126
СИВОХОП Едуард, ХОМА Тетяна	
Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до роботи в інклюзивному середовищі	131
СКРИБЧЕНКО Віта	
Зарубіжна практика навчання, виховання і розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями	135
СОЛОМКА Едуард	
Психологічні аспекти емоційного вигорання фахівців спеціальної освіти	138
СТАНКО Еріка, ГАЯШ Оксана	
Формування комунікативної компетентності учнів з інтелектуальними порушеннями в умовах Нової української школи	144
ТОВТ Валерій	
Використання ігрових технологій гейміфікації у фізичному вихованні для покращення розумової працездатності учнів з особливими освітніми потребами	148
ТУЛАЙДАН Вікторія	
Фізичне виховання – як стимулятор розвитку та росту школярів різних вікових категорій	152

ХОМА Ольга	
Особливості навчання української мови та читання за Концепцією Нової української школи	156
ХОМА Тетяна, АГОСТА Дар'я	
Моделі співпраці вчителя та асистента вчителя у класах з інклюзивним навчанням	160
ЧЕКАН Оксана	
Основні засади партнерства батьків та педагогів у роботі з дітьми, що мають ООП	164
ШЕФФЕР Едіта, ЧЕКАН Оксана	
Теоретичні засади щодо використання програмно-методичного комплексу «Корекційна робота з розвитку мовлення дітей із ФФНМ»	170
ШНИЦЕР Христина, СТЕБЛЮК Світлана	
Взаємодія асистента вчителя із батьками дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання	174
ШТУККЕРТ Вікторія, РОЗЛУЦЬКА Галина.	
Рухливі ігри дітей із інтелектуальними порушеннями, рекомендовані у молодшому шкільному віці	178
ЯНОВИЧ Катерина, КЛЯП Маріанна	
Формування готовності фахівця зі спеціальної освіти до роботи в закладі з інклюзивним навчанням	182
ЯЦИНА Олена	
До питання про психологічну готовність фахівця спеціальної освіти до роботи з дітьми з ООП	186
MARCHUK Lesia	
Education and development of children with autism spectrum disorders	189
MEGESH Nataliia	
Modern approaches to teaching english under the conditions of a higher education institution	191

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З РІЗНИМИ СТУПЕНЯМИ ПОРУШЕНЬ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ

Євгенія Голінка

*студентка-магістрантка II курсу
спеціальності 016 Спеціальна освіта*

Олена Утьосова

кандидат педагогічних наук,

Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти

Прихід до школи є одним із важливих етапів у житті дітей, саме тому питання забезпечення ефективної соціально-психологічної адаптації учнів з інтелектуальними порушеннями до інклюзивного навчання займає особливе місце в сфері освіти. Аналіз психолого-педагогічної літератури з даної теми підтвердив необхідність обґрунтування розроблення та дотримання певних умов для соціально-психологічної адаптації дітей з інтелектуальними порушеннями. Зміни в освітній системі дозволяють створити сприятливі умови для навчання в ЗЗСО за місцем проживання школярів незалежно від ступеня порушення інтелектуального розвитку.

А. Воробець, аналізуючи особливості соціальної адаптації осіб з порушенням інтелектуального розвитку, пише: «Процес соціальної адаптації особи з розумовою відсталістю тісно пов'язаний з особистісним досвідом, якого вона може набути лише через діяльність – внутрішню та зовнішню активність, що регулюється усвідомленою метою. Формування соціальної складової адаптаційного потенціалу осіб з розумовою відсталістю повинно відбуватися шляхом інклюзивної освіти, розвитку навичок самообслуговування й підготовки до життя в громаді» [1, с. 12-13].

Важливу роль у створенні оптимальних умов для навчання відіграє соціально-психологічна адаптація дітей з інтелектуальними порушеннями до інклюзивного навчання. Адаптаційні можливості даної категорії дітей завжди утруднені, проте при створенні спеціальних умов, спрямованих на послаблення порушень інтелектуального розвитку учнів, можуть бути зведені до мінімуму. Відмічаються позитивні зміни в соціалізації дітей, занурених в

осередок спілкування з однолітками з нормотиповим розвитком. Експериментальні дослідження свідчать про те, що діти, які мали можливість відвідувати ЗДО, а згодом навчатись в школі за інклюзивною формою навчання, легше адаптуються до нових умов та краще соціалізуються в учнівському колективі.

Дуже важливу роль в процесі навчання відіграють батьки, адже вони та інші члени родини є першою соціальною ланкою, з якою вчаться взаємодіяти діти з порушеннями інтелектуального розвитку. Саме через батьків дитина сприймає та знайомиться з оточуючим середовищем, тому обов'язковою умовою ефективного навчання дитини є співпраця педагогічних працівників з батьками. Батьки можуть стати рушійним механізмом, щодо організації навчально-виховного процесу дітей з особливими потребами.

Формування соціальних навичок у дитини з інтелектуальними порушеннями не відбувається самостійно і потребує спеціально організованої педагогічної роботи, тому необхідно, орієнтуючись на вже існуючі вміння дитини, шукати найблищу зону розвитку, ставити нові реальні цілі.

Успішність соціально-психологічної адаптації учнів визначається і здатністю адекватно застосовувати отримані знання, вміння і навички в повсякденному житті. Необхідно формувати в учнів звичку аналізувати свої дії за тих чи інших життєвих ситуацій. Практика показує, що діти із задоволенням виконують елементарні трудові доручення, які сприяють набуттю ними нових вмінь та навичок.

Готовність дітей з інтелектуальними порушеннями до встановлення соціальної взаємодії в учнівському колективі залежить від змотивованості дітей та сформованості у них відповідних ціннісних орієнтацій. Позитивна мотивація є системою цінностей, які дитина з інтелектуальними порушеннями може усвідомити і засвоїти перебуваючи в колі спілкування з однолітками та під час взаємодії з дорослими.

Варто зауважити, що засвоєння нових знань може впливати на покращення адаптації учнів. При доборі інформації необхідно враховувати її можливий вплив на емоції та почуття дітей.

Інтелектуальні порушення в дитини, залежно від інтенсивності ураження кори головного мозку, можуть виявлятися різними

проявами: від легкого ступеня до помірного, тяжкого та глибокого. Діти з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня становлять переважну більшість серед тих, хто має порушення інтелектуального розвитку. Такі діти охоче йдуть на контакт з дорослими та однолітками, прагнуть до спілкування та виявляють готовність соціальної взаємодії, хоча для цього їм необхідна деяка допомога з боку дорослих.

Відставання дитини в інтелектуальному розвитку, безумовно, перешкоджає формуванню готовності до навчання, і найчастіше є причиною виникнення труднощів у дитини, ергономічно включитися в навчальний процес. Знижений інтелект і особливості емоційно-вольової сфери дітей з легким ступенем порушення інтелектуального розвитку не дозволяє їм в повній мірі оволодіти програмою загальноосвітньої школи.

За даними досліджень О.В. Проскури, близько 40% дітей, що не встигають опанувати навчальну програму, уже на кінець першого року навчання у школі набувають рис недисциплінованої поведінки. Такий контингент дітей потребує індивідуального підходу як у навчанні так і для встановлення соціальних зв'язків у школі. Навички, соціальної взаємодії що звичайні діти сприймають, в процесі спостереження за дорослими, діти з порушеним інтелектом можуть засвоїти лише за створення спеціальних умов та навчальної діяльності.

Емоційно-вольова сфера у дітей з порушеним інтелектом незріла. Це виражається відсутністю активності, низьким рівнем мотивації. Для них характерні примітивні емоційні реакції. У даної категорії дітей спостерігається перевага емоцій гніву та страху над позитивними проявами емоційного стану.

Для дітей з порушеним інтелектом характерна обмеженість уявлень про навколишній світ, примітивність інтересів, потреб і мотивів. Знижена активність мисленнєвої діяльності, що ускладнює формування правильних відносин в учнівському колективі та при взаємодії з дорослими. Однак, знання про своєрідність психічного розвитку дитини з інтелектуальними порушеннями, допомагає подоланню труднощів адаптації та правильному плануванню навчально-виховного процесу. Такі діти здатні до розвитку, хоча

він і здійснюється у свій спосіб, сповільнено, нехарактерно, іноді з різкими порушеннями. Однак, у процесі розвитку, відбуваються позитивні зміни всієї психічної діяльності дитини.

Діти з помірним порушенням інтелектуального розвитку швидко привертають до себе увагу педагога, різко виділяючись на фоні однокласників труднощами в усіх видах діяльності.

Експериментальні дослідження вищої нервової діяльності означеної категорії дітей, проведені О. Р. Лурія, В. А. Лубовським, Л. А. Новіковою та іншими науковцями доводять, що розвиток всіх психічних процесів в окресленої категорії дітей, проходить значно повільніше, ніж у їхніх однолітків з нормальним психофізичним розвитком. Якщо у дітей з легким ступенем порушення інтелектуального розвитку досягнення позитивних результатів соціально-психологічної адаптації можливе за умови створення підтримуючих умов навчально-виховного процесу, за відносно короткий проміжок часу, то під час адаптації, вище вказаної групи учнів, потрібно значно більше часу, зусиль та організаційної допомоги. В окремих випадках позитивних змін в соціальній адаптації дітей з помірним ступенем інтелектуальних порушень не вдається виробити навіть через декілька років. Недостатність уміння володіти своєю поведінкою не дає їм можливості знаходити нові мотиви для встановлення соціальних контактів з однолітками.

У дітей з помірним ступенем інтелектуальних порушень відсутні спроби аналізувати свої вчинки, вони легко піддаються навіюванню, оскільки критичне мислення даної категорії дітей знаходиться на дуже низькому рівні. Але поряд з цим, такі діти можуть проявляти впертість й противитись розумним порадам, у них виникає прагнення зробити наперекір тому, про що їх просить дорослий.

Незрілість особистості дітей з помірним ступенем інтелектуальних порушень проявляється й в емоційно-вольовій сфері розвитку. У них емоції не є окремими утвореннями, яке вони можуть регулювати за допомогою вольового зусилля, виникають спонтанно, у будь-який момент, під впливом зовнішнього подразника. Слід зауважити, що ці діти не розуміють суті багатьох поведінкових реакцій оточуючих і не вміють адекватно реагувати на них, що в свою чергу утруднює соціально психологічну адаптацію, адже емоції проходять

через все життя людини, примушуючи її діяти, розвиватись і засвоювати норми і правила поведінки в соціумі. Але якщо у нормі емоції поступово відходять на другий план, даючи місце інтелектуальному розвитку, то у даної групи дітей вони залишаються провідним чинником протягом всього життя.

Спостерігаючи за поведінкою дітей з інтелектуальними порушеннями можна виявити додаткові фактори, які впливають на порушення соціально-психологічної адаптації. Часто можна спостерігати потребу в підтримці та схвальним відгукам від педагогів. Таким діткам притаманна пасивність, невпевненість у собі, не здатність довго утримувати увагу, все це в комплексі значно ускладнює адаптаційний процес.

Отже, виходячи з окресленого вище, можна зробити висновки, що переважна більшість психічних функцій у дітей з помірним ступенем порушення інтелектуального розвитку перебуває на елементарному рівні, їх поведінка нестійка і проявляється випадковими реакціями на зміни.

Нові умови викликають розгубленість з боку дитини. Часто відмічається, що діти з помірним ступенем інтелектуального розвитку не здатні до розуміння емоційних реакцій в оточуючих і потребують додаткового роз'яснення, які емоції мали місце в даній ситуації та, що саме їх спричинило.

З наведених прикладів можна зробити висновок, що процес інтеграції окресленої категорії дітей в соціум значно утруднений, проте цілком реальний. За умови правильної організації навчально-виховного процесу відмічається позитивна динаміка просування в напрямку адаптації дітей з порушеннями інтелектуального розвитку до інклюзивного навчання. Важливу роль у цьому відіграє вчитель-дефектолог та шкільний психолог, за їх допомоги відбувається зв'язок з дитиною, батьками іншими членами команди супроводу. Підвищення рівня соціально-психологічної адаптації дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, можливе за умови організації індивідуально-орієнтованого підходу до кожного учня.

Література:

1. Воробець А. Ю. Соціальна адаптація осіб з розумовою відсталістю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соціол. наук : 22.00.04. Запоріжжя, 2011. 20 с.

2. Гаврилов О. В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі. / О. В. Гаврилов. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009.

3. Даніелс Е. Залучення дітей з особливими потребами до загально-освітніх класів / Е. Даніелс, К. Стаффорд. Львів: Т-во «Надія», 2000. 255 с.

4. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб.: пер. з англ. К.: СПД-ФО Парашин І. С., 2010. 296 с.

5. Лазаренко Т. М. Психологічна адаптація до процесу навчання дітей 6-8 років із затримкою психічного розвитку: автореф. дис ... канд. психол. наук: 19.00.08. К., 2002. 23 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сабіна Гудак-Товт

*студентка-магістрантка II курсу
спеціальності 016 Спеціальна освіта
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Вступ. Останнє десятиліття відбулися значні зміни у системі освіти України щодо осіб з обмеженими можливостями здоров'я. Новим у практиці вітчизняної системи освіти став розвиток інклюзивної освіти, що передбачає можливість спільної освіти дітей з обмеженими можливостями здоров'я з однолітками, що типово розвиваються.

Ефективність, доступність та якість освіти дітей з обмеженими можливостями здоров'я в умовах реалізації інклюзивної освіти залежить від спеціальних умов, створених в освітній організації з урахуванням особливих освітніх потреб кожної дитини.

Концепція супроводу як напряму надання допомоги дітям почала розроблятися з середини 90-х років ХХ століття. Вперше термін